

СЪДЪРЖАНИЕ.

Томъ I.

Прѣдистория.

	Стр.
Прѣдговоръ на издателитѣ	I — II
Встѣпителни бѣлѣжки на автора	III—VIII

ПЪРВИ ОТДѢЛЪ

Епоха на комититѣ.

ГЛАВА ПЪРВА

Родоначалникъ на епохата.

I. Основаването на Тайния комитетъ въ Букурещъ. Възникване и причини. Прѣвратъ въ Ромжния. По-ранни примѣри съ сърби и руси	4—7
II. Първитѣ стѣпки за основаването на комитета. Ив. Касабовъ и Ат. Андреевъ. Противорѣчия. Приблизителната истина. Прѣдварително събрание. Съставъ. Делегиранитѣ членове за споразумение съ ромжнитѣ. Заседания. Съставянето на <i>Coalitione Sacra</i>	7—9
III. Какъ стои въпросътъ въ новата наша историческа литература. Спорътъ за състава на настоятелството. Черновката на „ <i>Coalitione Sacra</i> “. Поправката въ нея. Кривото становище на П. Кисимовъ. Чия може да бжде поправката. Възможната истина по спорътъ.	9—13
IV. Съдържанието и духътъ на „ <i>Coalitione Sacra</i> “. Прѣимуществено ромжнскиятъ ѣ характеръ. Фиктивни изгоди на българска страна. Сжщинската историческа роля на коалицията.	13—16
V. Практическата дѣйность на комитета. Прѣломъ въ политиката. Въцаряването на Кароль I въ Ромжния. Неопрѣдѣленото положение на комитета. Начало на самостоятелното му сжществуване. Реконституирането на комитета. Новиятъ уставъ. Съдържание и духъ. Карбонарски елементи. Летаргия на комитета прѣзъ есента 1866.	16—20
VI. Подновление на комитета. Публицистически похвати. „България прѣдъ Европа“ отъ П. Кисимовъ. Безсилието на цѣлото прѣдприятие. „Мемоарътъ“. Послѣдствия. Делегати отъ вѣнъ	20—24
VII. „Народность“, органъ на комитета. Публикуването на устава. Начало на разлагането на комитета. Верига отъ противорѣчия. Моралнитѣ достойнства на цѣлото дѣло. Послѣднитѣ дни на „Народность“ и смъртта на комитета. Историческото му значение. Начало на епохата.	24—29

ГЛАВА ВТОРА

Раковски и революционната емиграция.

- I. Раковски против Тайния комитетъ. Източници. Прѣслѣдвания на полицията. Причини. Враждата между Раковски и комитета не е лична. . . . . 29—35
- II. Идеалитѣ на революционната емиграция. Мнѣния на противниците. Една забравена филипика на Кисимова противъ Раковски. Какъ стои исторически въпросътъ за 4000 жълтици злоупотрѣбени народни пари. Горчивиятъ урокъ отъ Бѣлградъ въ 1862 г. . . . . 35—43
- III. Духътъ на събитията като гледище на революционеритѣ. Обратното дѣйствие на враждата върху самитѣ дѣйли. Тѣснота въ единия и другия лагеръ. Безпогрѣшната присжда на общественото мнѣние. Единъ парадоксъ. Прѣдъ нова ера. . . . 43—50

ГЛАВА ТРЕТА

Русофилскиятъ комитетъ.

- I. Русия като режисюръ на междуактна игра. Сърбия влиза въ играта. Славянофилитѣ и политиката на Русия слѣдъ 1856 г. 50—57
- II. Нѣщо за „Ефорията“ или „Епитропията“ въ Букурещъ. Възкръсване на старитѣ русофилски мечти. Прѣговори за югославянска конфедерация. „Програмата“ и нейното дѣйствие. „Ефорията“ като „Комитетъ на старитѣ“. Голѣмо събрание на делегати въ Букурещъ. „Протоколътъ“ на събранието. Писмо отъ Гарашанинъ. Безсилието на комитета. Истинското му име. Текстътъ на „Протокола“. Враждата между Хр. Георгиевъ и Раковски. На какви групи се разпада изцѣло емиграцията . 57—70

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА

Каравеловъ и Левски.

- I. Липса на организация. Първитѣ стѣпки на Каравелова въ литературно-обществена дѣятелностъ. Уроци отъ неуспѣха на Панайота и Филипъ Тотю по Балкана. Духоветѣ въ Бѣлградъ. Присжда надъ чети и комитети . . . . . 70—73
- II. Друга струя въ учението на Каравелова: мечти за югославянски съюзъ или балканска конфедерация. Легията въ Бѣлградъ. Убийството на Цвѣтко Павловичъ и Никола Воеводовъ въ Русчукъ. Новъ разгромъ въ Бѣлградъ. Разпрѣсване на легията. Убийството на князь Михаилъ III. Каравеловъ затворенъ въ Австрия. Новъ горчивъ урокъ съ прѣминаването на Хаджи Димитра . . . . . 73—77
- III. Каравеловъ въ Букурещъ и начало на революционната организация. Левски на сцената. Криви източници. Критика. Вѣроятната и приблизителна дата на първитѣ стѣпки на апостола, слѣдъ легията въ 1867. . . . . 77—83
- IV. Приятелството на Каравелова съ „старитѣ“ въ Букурещъ. Нюанси въ идеитѣ на Каравелова и причини за разцѣпление. Планътъ за новъ вѣстникъ. Кога и защо е настѣпилъ разри-

вътъ. Програмата, написана отъ Каравеловъ, и какви поправки сж направили „старитѣ“. Обяснение на „Отечество“. Двѣ точки въ разногласието. Южнославянскитѣ идеали на сѣрбската „Омладина“ като идеали на Каравелова. „Старитѣ“ сж панслависти. Спорътъ за названието на вѣстникътъ. Девизътъ на Каравелова: „свобода.“ Начало на русофилство и русофобство въ новата ни история. Дѣйствително начало на революционната организация, и първитѣ стѣпки на Левски въ Бѣлгария. . . . . 83—94

ГЛАВА ПЕТА

Революционния комитетъ подъ Левски.

- I. Нужда отъ административно единство. Какъ се полага основния камѣкъ на революционния комитетъ. Гигантскитѣ сили на Левски. Въпросътъ за Димитъръ Общи и самоопрѣделение на апостола. Вжтрѣшна и вѣнкашна организация. . . 94—101
- II. Нова ера въ епохата на „комититѣ“: комитетъ посрѣдъ народа. Центърътъ на тежестта е вече отсамъ Дунава. Новъ хоризонтъ. Принципътъ за независими дѣйствия. Разлика между идеитѣ на Каравелова и Левски. Практичнитѣ и широки възгледи на послѣдния. . . . . 101—105
- III. Организационното дѣло на Левски. Сждбоносниятъ въпросъ за пари. Печатъ на приврѣмненното правителство. Поканително-заплашително писмо. Начало на революционния тероръ въ Бѣлгария. . . . . 105—110
- IV. Въпроси отъ чисто практическо естество. Мжчнотии за вѣоръжение. Липса на военни ръководители. Прѣдложението на Левски да се приематъ ученици въ военното училище въ Бѣлградъ. Тѣмнитѣ причини за прогиводѣйствие отъвнѣ. Нови политически условия на Балканитѣ слѣдъ 1866. Нерадостни перспективи . . . . . 110—114
- V. Административно заякване на организацията. Въпросътъ за „уставо-проектъ“ и текста на сжщия. Заседанието въ Букурещъ прѣзъ пролѣтта 1872. Протоколътъ на заседанието. Приетиятъ уставъ. Критически бѣлѣжки. Пълномощието на Левски. Демократическия духъ въ цѣлата администрация 114—139
- VI. Клетва надъ подписания уставъ. Форма на клетвата. Окръжно отъ 14 юния 1872. Тайни знакове за кореспонденцията (шифръ). Нещастия. Самоубийството на Ангелъ Кънчевъ. Хващането на Общи. Величието на Левски прѣди хващането му. Неговото завѣщание. Прѣдложението на Каравелова да се обяви възстание. Левски се противи. . . 139—147

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА

Наслѣдницитѣ на Левски.

- I. Междударствие. Грековъ и Узуновъ въ Сливенъ. Първа и послѣдня срѣща на Узунова съ Левски. Пълномощно, издадено отъ М. Г. Грековъ въ Сливенъ. Дѣятелността на Узунова. Усилия, за да се поддържа революционната организация. Събрание въ Букурещъ прѣзъ май 1873. Залавянето

- на Узуноза и Грекова отъ турската властъ. . . . . 147—152
- II. Продължение на междуцарствието. Инициатива на Русенския комитетъ. Грековъ освободенъ. Задружно писмо съ Никола Обретеновъ до Панайотъ Хитовъ въ Бѣлградъ. Ролята на Грекова като врѣмененъ замѣстникъ на Левски. Ив. Драсовъ. Усилията на Панайота да свика ново събрание въ Букурещъ. Отиването му до Кишеневъ и Одеса. Първитѣ стѣпки на Стамболова. . . . . 152—156
- III. Събрание въ Букурещъ на 21 и 22 августъ 1874. Протоколъ. Издигането на Ботева. Прѣломъ въ духа на Каравелова. Общо унииение. Характера на Каравеловото отстѣпничество. Послѣдниятъ брой на „Независимостъ“. Вѣстникъ „Знание“ и „Дружеството за разпространение полезни знания“. . . . . 156—162

ГЛАВА СЕДМА

Ботевъ и Стамболовъ на чело на комитета.

- I. „Знаме“ и безсилие на новата програма. Заседанието прѣзъ декемврий 1874. Стамболовъ прѣдставителъ на комитета въ вжтрѣшността. Прѣслѣдвания противъ него. Невесели обстоятелства. Несбжднато заседание прѣзъ мартъ 1875. Свадата между Каравеловъ и Ботевъ. . . . . 162—167
- II. Млади сили. Събранието прѣзъ августъ 1875. Каравеловъ вънъ отъ комитетската срѣда. Новъ периодъ и раздѣление на силитѣ. Многовластна организация. Съставъ на комитета. Рѣшение за възстание. Окржжно. . . . . 167—172
- III. Възникването на революционни окржзи. Централното положение на Търново. Обстоятелствена история (генеалогия) на окржитѣ отъ врѣмето на Левски. . . . . 172—180

ГЛАВА ОСМА

Възстанието въ Стара-Загора.

- I. Планътъ за едно всеобщо възстание. Пропадането на този планъ. Воеводитѣ Филипъ Тотю и Панайотъ. . . . . 180—183
- II. Планътъ за подпалване на Цариградъ. Заимовъ и неговата чета. Краятъ на прѣдприятието. . . . . 183—187
- III. Стамболовъ въ Стара-Загора. Колю Ганчевъ. Агитацията. Окржжни отъ Букурещъ. Помощници отъ вънъ. Дата на възстанието. П. Ивановъ и Атанасъ Илиевъ въ опозиция. Щабътъ на Стамболова. . . . . 187—193
- IV. Началото на възстанията. На Чаджръ-могила. Г. Икономовъ прѣдводителъ. Биографически свѣдения за Захария Стояновъ. Въ Глуханската кория и новата Махала. Г. Апостоловъ. Въ Елхово, Хаинето и Балканътъ. Стамболовъ къмъ Търново. Разпрѣсване на четата . . . . . 193—200
- V. Селската чета отъ Арабаджиево и Обруклии. Прѣдателство. Хващането на Андрея Момчевъ. Четата на Хр. Шиваровъ. Сражението около Елхово. Смъртъта на Русе воевода. Разпрѣсване на четата. Печалната участъ на братия Жекови. 200—204
- VI. Причини на катастрофата. Шуменската дружина. Червеновод-

- ската чета. Въпросътъ за смъртъта на воеводата Върбанъ Юрдановъ. . . . . 204—221

ВТОРИ ОТДѢЛЪ

Причинители на възстанието въ 1876.

ГЛАВА ПЪРВА

Слѣдъ катастрофата.

- I. Уроци и поучения. Остатъци подъ развалинитѣ. Всички водители живи. Какъ бѣгатъ Ив. Х. Димитровъ, Хр. Караминковъ. Христо Голѣмиятъ, Воловъ, Стамболовъ, Икономовъ, Г. Апостоловъ. З. Стояновъ, Ил. Драгостиновъ, Бенковски, Заимовъ и Иваница Данчовъ . . . . . 211—213
- II. Смъртоносенъ кризисъ въ Централния Комитетъ въ Букурещъ. Още нѣколко думи за Филипъ Тотя. Специалната комисия до Бѣлградъ и съмнѣнията въ сѣрбската столица. Отстѣпления отъ идеитѣ на Левски. Сериозната политико държавническа основа на въпроса . . . . . 213—219
- III. Ролята на Панайотъ Хитовъ. Разцѣпление и безсилие въ комитетскитѣ кржгове. Отставката на Ботева. Съвършеното обезличаване на комитета. Обстоятелствата, при които се ражда мисълта за независими дѣйствия. Идея за новъ централенъ комитетъ. Носители на тази идея. Биографически бѣлѣжки за Ст. Заимовъ и Н. Т. Обретеновъ. . . . . 219—223

ГЛАВА ВТОРА

Гюргевскиятъ комитетъ.

- I. Голѣмитѣ идеи не се раждатъ изеднажъ. Психиката на единъ неизвѣстенъ и эксцентриченъ скиталецъ, като вѣтропоказателъ на епохата . . . . . 223—227
- II. Заимовъ и Иваница Данчевъ въ Вратца. Завръщането имъ въ Гюргево. Иларионъ Драгостиновъ и П. Воловъ. . . . . 227—231
- III. Колебанията на Стамболова между стария и новия редъ. Прѣдседателство на заседанията въ Гюргево. Пълна децентрализация въ администрацията на комитетскитѣ дѣла „Казармата“ въ Гюргево и нейнитѣ обитатели. Бенковски, най-ярката звѣзда на бждещето възстание. . . . . 231—242

ГЛАВА ТРЕТА

Планътъ на възстанието.

- I. Рѣшенията въ Гюргево устни. Приблизително възстановление на цѣлия планъ. Въпросътъ за деня на възстанието: дали е 1 или 11 май. Стратегическо-военни кроежи . . . . . 242—246
- II. Разпрѣдѣление на революционнитѣ райони. Състоянието на старитѣ три окржзи. Необходимостъ отъ четвърти — Пловдивски окржгъ. Спорътъ за реда на окржжията. . . . . 246—252

- Стр.
- Ш. Мѣстата на апостолитѣ по окрѣзи. Биографически бѣлѣжки за Стоилъ воевода и Н. Славковъ. Хващането на послѣдния отъ турската полиция въ Орханійско. Появяването на Н. Обретенковъ по сѣщитѣ мѣста. Осуетяване на цѣлото дѣло въ петия окрѣгъ. Заключителна бѣлѣжка. . . . . 252—261

ТРЕТИ ОТДѢЛЪ

Причини на възстанието.

ГЛАВА ПЪРВА

Международно становище.

- I. Възстанието въ 1875 и 1876 като едно и сѣщо дѣло. Несполука и народното безсилие. Мнѣнието на единъ англичанинъ. Критика отъ единъ полякъ. . . . . 261—264
- II. Исторически прѣгледъ. Всички наши комитети сѣ далечъ отъ чуждо подстрѣкателство. Изъ „La bulgarie devant l'Europe“. Изъ „Мемоара . Русофобството на тайния централенъ комитетъ. Безсилието на русофилския комитетъ отъ 1867. Идеитѣ на Раковски отъ 1862. Каравеловъ като прононсиранъ русофобъ. „Изъ моето пътуване“ отъ Панайотъ Хитова. . . . . 264—267
- III. Сѣщинскитѣ елементи на руското въздѣйствието. Освободителната война при Кара Георги въ 1809. Война за освобождението на Гърция. Моралътъ на фактитѣ. Единство въ вѣрата. Покровителство въ Ерусалимъ и Атонъ и пособия за черковитѣ въ цѣлата страна. Русия като лостъ на нашето възраждане. Критически бѣлѣжки върху русофобството на Каравелова. Сѣщинскиятъ характеръ на прѣлома въ послѣдния и на враждата му съ Ботева. Независимото (анти-сърбско) гледище на апостолитѣ отъ 1876. . . . . 267—279
- IV. Пакъ на общия въпросъ. Невъзможността да се подготви добръ едно общо възстание. Оправдание на водителитѣ отъ 1876. Спорътъ върху другата точка. Надеждата въ Русия. Историческа вѣра въ нея и международното положение на Русия въ момента. Истинскитѣ интереси на Русия въ Балканския Полуостровъ. Съдбата на старата мечта за балканска конфедерация. Мисли за неосществимостта на конфедерацията и въ наши дни. . . . . 279—284

ГЛАВА ВТОРА

Положението вжтрѣ.

- I. Жаждата за отмъщение и мечтата за свобода. Отъ кога да-тува едното и другото. Притѣсненията и безправие. Отдѣ произлизатъ тѣ Господари и роби. Атрибути на владичството. Начало на реформитѣ. Хатишерифъ отъ Топхана. Изключително военния и финансовъ характеръ на реформитѣ. Всички политически правдини оставатъ писани на книга. Танзиматъ отъ 1840. Хатихумаюнътъ отъ 1856. Хатишерифъ отъ 1861. . . . . 284—286

Стр.

- II. Впечатления на Бланки прѣзъ 1841. Епизодъ изъ Бѣлоградчи-ско. Случка изъ софийско. Въ софийския конакъ. Разбойничества въ ихтиманско. Наблюдения около Нишъ. Мрачни краски. Какъ мѣстнитѣ бунтове се прѣвършатъ въ народни, въ паралелъ съ политическата пробуда на страната. . . . . 289—293

ГЛАВА ТРЕТА

Поука отъ по-ранни избухания.

- I. Стари опити. Най-тъмния периодъ на робството. Начало на зазоряването. Кърджалийски и даалийски врѣмена. Хайдути. 293—296
- I. Раковски за нашитѣ хайдути. Изъ „Горския пѣтникъ“. Разби-стряне на понятията. Ролята на Раковски. Значението на „Горски пѣтникъ“. Начало на политическото възраждане . 296—300
- III. Програмата на Раковски. „Приврѣменъ законъ за народнитѣ горски чети“. Закжснѣлость въ идеитѣ. Хайдутството изпрѣ-дено отъ историята. Стария кипежъ въ нови форми. . . . . 300—304

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА

Политически вѣяния отъ вѣнка.

- I. Новитѣ политически, културни и економически условия на жи-вота. Влиянието на френската революция и на редъ револю-ции почти въ цѣла Европа. Войнитѣ на Русия. . . . . 304—306
- II. Възванието, издадено отъ Екатерина велика на славянски въ 1769. Участието на българи въ похода. „Печатъ българска-го войска, като забѣлѣжителенъ паметникъ за участието въ 1810. Голѣмитѣ надѣжди при Дибича, въ 1828. Мамарчевъ и движението въ Котленско. . . . . 306—308

ГЛАВА ПЕТА

Непосрѣдствени въздѣйствия отъ близо.

- I. Борбата на сърбитѣ за свобода и участието на българи въ нея. Свободна Сърбия като убѣжище и покровителка. „Ду-навски лебедъ“ на Раковски. Бѣлградъ столица на българ-ския политически животъ. Гръцката завѣра. „Велчова завѣ-ра“ прѣзъ 1835 въ Търновско. . . . . 308—311
- II. Войнитѣ и възстанията като причина за да се увеличи емигра-цията. Дѣдо Николовото възстание. Безтактността на тур-ското правителство съ прѣслѣдванията. Димитракиевата бу-на. Хаджи Ставревата буна. Произхода на българскитѣ ко-лонии въ Влашко и въ южна Русия. . . . . 311—313
- III. Нови групировки и размѣствания на населението вжтрѣ въ прѣдѣлитѣ на Турската Империя. Начало на деморализация въ държавния строй. Чуждитѣ заеми и начало на европей-ската намѣса Консулства по градоветѣ и колонии отъ чуж-денци. Капитулациитѣ. Нарастване на градското население. Нови условия за градски животъ . . . . . 313—318
- IV. Подиганието на българския елементъ слѣдъ възстанието на

- гърцитѣ. Възникването на българска община въ Цариградъ и значение на послѣдната. Процъвтването на прибалканскитѣ паланки и градове. Коприщенскитѣ бегликчи . . . . 318—321
- V. Економическо подигане на Панагюрище. Процъвтване на околнитѣ села: Мечка, Поибрене, Петричъ, Стрѣлча и др. Бѣлѣжки за Перушица, Брацигово и Батакъ. Габрово. Възстанието е дѣло на по-охолно и по съзнателно население. . . 312—327

ГЛАВА ШЕСТА

Училището и черковата.

- I. Стари килии и начало на свѣтски училища. Духовната и политическа пробуда отъ Паисия, като потикъ къмъ образование. Първи книги, учебници, ученици и учители. Габровското „общо“ училище въ 1835. Разцвѣтъ прѣзь 1873 — 75. . . 327—330
- II. Своеобразенъ случай въ пжтя на духовната пробуда. Черковниятъ въпросъ. Хитрата игра на фанариотитѣ. Заплетениятъ и деликатенъ характеръ на борбата. Първи стѣпки. Ходътъ на борбата. Опитъ за уния. Окончателното тържество. 330—338

ГЛАВА СЕДМА

Литература и поезия.

- I. — Паисий, Софроний Вратчански, П. Р. Славейковъ, Чинтуловъ, Раковски, Каравеловъ, Ботевъ. . . . . 338 — 344

ГЛАВА ОСМА

Заклучителни разсждения.

- I. Спорътъ за подстрѣкателство. Неоснозателни обвинения. Сжщинскиятъ смисълъ на рѣшенията въ Гюргево относително датата на възстанието Сждбоносни грѣшки. Черни краски въ епохата. Обща характеристика. . . . . 344 — 350
- II. Една слабостъ още на апостолитѣ отъ 1876. Прѣчки отъ друго естество. Общи въпроси. Заклучение. . . . . 350—355